

YLEISOHJE HENKILÖSTÖRAHASTON TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA SEKÄ ARVONMÄÄRITYKSESTÄ

1. KIRJANPITOLAIN SOVELTAMINEN

2. TILIJÄRJESTELMÄ

3. TILINPÄÄTÖS

3.1. Tilinpäätöksen sisältö

3.2. Tuloslaskelma

3.3. Tase

3.4. Liitetiedot

4. TOIMINTAKERTOMUS

5. HENKILÖSTÖRAHASTON VAROJEN ARVONMÄÄRITYS

5.1 ARVONMÄÄRITYKSEN LÄHTÖKOHDAT

5.2 ARVONMÄÄRITYSPÄIVÄT

5.3 VAROJEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

5.3.1. Varojen käsite

5.3.2. Rahoitusomaisuus

5.3.3. Jäsenosuuspääoman sijoitukset

5.3.3.1. Säännellyllä markkinalla noteeratut arvopaperit

5.3.3.2. Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet

5.3.3.3. Julkisesti noteeraamattomat velkakirjat

5.3.3.4. Kiinteistöt sekä kiinteistö- ja asunto-osakkeet tai -osuudet

5.3.3.5. Muut sijoitukset

5.4. JÄSENTEN RAHASTO-OSUUKSIEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

5.5. RAHASTO-OSUUSLASKELMIEN SÄILYTTÄMINEN

5.6. ARVONMÄÄRITYKSEN DOKUMENTAATIO

LIITE 1: Tuloslaskelma

LIITE 2: Tase

Kirjanpitolautakunta on henkilöstörahastolain (934/2010) 64 §:n nojalla antanut seuraavan yleisohjeen henkilöstörahaston tilinpäätöksestä sekä siitä, miten kirjanpitolakia (1336/1997; jäljempänä myös ”KPL”) on sovellettava henkilöstörahaston tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen ja niiden laatimiseen.

Tämä yleisohje korvaa 28.2.2006 annetun yleisohjeen ”Henkilöstörahaston tilinpäätöstä koskevat määräykset ja ohjeet” sekä henkilöstörahaston arvonnäilytystä koskevan yleisohjeen 2.4.1991, ja se on tarkoitettu sovellettavaksi tilikausilla, jotka alkavat 1.9.2013 tai sen jälkeen. Toisaalta hyvä kirjanpitolata ei aseta estettä ohjeen aiemmalle soveltamiselle.

Henkilöstörahastolaki sisältää seuraavat säännökset tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta:

- 33.1 §: ”Henkilöstörahaston kirjanpitovelvollisuudesta ja tilinpäätöksestä säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997). Lisäksi rahaston hallituksen on laadittava kultakin rahaston tilikaudelta toimintakertomus. Jos hallituksen jäsen on esittänyt eriävän mielipiteen tilinpäätöksestä, tätä koskeva lausuma on liitettävä siihen hänen vaatimuksestaan.”
- 33.2 §: ”Toimintakertomuksessa on annettava tietoja sellaisista henkilöstörahaston tilan ja sen toiminnan arvostelemista varten tärkeistä seikoista, joista ei ole tehtävä selkoa tuloslaskelmassa tai taseessa, sekä rahaston kannalta olennaisista tapahtumista, vaikka ne olisivat sattuneet tilikauden päätyttyä. Toimintakertomuksessa on tehtävä ehdotus rahaston ylijäämää tai alijäämää koskeviksi toimenpiteiksi. ”
- 64 §: ”Kirjanpitolautakunnan oikeudesta antaa tarkempia ohjeita ja lausuntoja henkilöstörahaston tilinpäätöksestä sekä siitä, miten kirjanpitolakia on sovellettava henkilöstörahaston tilinpäätökseen ja sen laatimiseen, säädetään kirjanpitolain 8 luvun 2 §:ssä.”

1. KIRJANPITOLAIN SOVELTAMINEN

Kirjanpitolain soveltamisalasäännöksen (KPL 1:1.1 § 12 kohta) nojalla henkilöstörahasto kuuluu aina lain tarkoittamiin kirjanpitovelvollisiin.

Henkilöstörahastolain 33.1 §:n mukaan henkilöstörahaston kirjanpitovelvollisuudesta ja tilinpäätöksestä on voimassa, mitä KPL:ssa on säädetty. KPL 2 ja 3 luvun säännökset liiketapahtumien kirjaamisesta sekä kirjanpitokirjoista ja kirjanpitoaineiston säilyttämisestä koskevat sellaisinaan henkilöstörahaston kirjanpitoa. Niin ikään henkilöstörahaston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnassa on myös noudatettava KPL:a ja kirjanpitoasetusta (1339/1997; jäljempänä ”KPA”) ottaen huomioon jäljempänä esitetyt ohjeet.

2. TILIJÄRJESTELMÄ

2.1. Henkilöstörahaston menojen ja tulojen sekä rahoitus- ja muiden liiketapahtumien merkitseminen kirjanpitoon on KPL 2:6 §:n mukaisesti suoritettava siten, että kirjausten yhteys rahaston tuloslaskelmaan ja taseeseen voidaan vaikeuksitta todeta. Henkilöstörahastolla tulee olla KPL 2:2.2 §:ssä tarkoitettu tililuettelo, jossa noudatetaan ainakin sen asteista tarkkuutta, että pääkirjatilien saldot voidaan tilinpäätöstä laadittaessa siirtää sellaisinaan tuloslaskelmaan oikeaan tuotto- tai kuluryhmään ja taseeseen oikeaan vastaavien tai vastattavien erään. Ottaen huomioon rahaston toiminnan tarkoitus, on kaikille rahaston pääomaan ja sijoituksiin liittyville tase-erien tasolla raportoitaville erille syytä avata

oma pääkirjatili. Hyvän kirjanpitotavan mukaista on oheistaa tililuetteloon tilien käyttötarkoitusta ja sisältöä selventäviä selityksiä tai ohjeita (KILA 1672/2002).

2.2. Maksutavat. Henkilöstörahaston jäsenten työnantajayritys (jäljempänä "yritys") voi maksaa henkilöstörahastoerät ja niiden lisäosat henkilöstörahastolle palkkiojärjestelmän ehtojen nojalla kahdella vaihtoehtoisella tavalla rahaston sääntöjen mukaisesti (36 §) taikka niiden yhdistelmänä:

- Yritys maksaa henkilöstörahastoerät ja lisäosat yhtenä kokonaisuutena rahastolle (36.1 §). Jos henkilöstörahastolla on yhteispääomaa, rahasto voi siirtää osan henkilöstörahastoeristä yhteispääomaan, minkä jälkeen rahasto jakaa loput rahaston säännöissä määrätyllä tavalla rahaston jäsenten osuuksiin. Henkilöstörahastoerät liitetään kunkin jäsenen henkilökohtaiseen osuuteen arvonmäärityspäivän jälkeen (42 §; jäljempänä; "*maksutapa 1*").
- Henkilöstörahastoerät ja niiden lisäosat on määritelty jo palkkiojärjestelmän nojalla henkilöstörahaston jäsenten henkilökohtaisiksi osuuksiksi, jolloin rahasto liittää erät sellaisinaan kunkin jäsenen rahasto-osuuteen arvonmäärityspäivän jälkeen (36.1 §; jäljempänä; "*maksutapa 2*").
- Yritys voi luonnollisesti käyttää kuvattuja menettelyjä myös rinnakkain, ns. sekamuotona (jäljempänä; "*maksutapa 3*").

2.3. Henkilöstörahastolain mukaan rahaston oma pääoma käsittää jäsenosuuspääoman ja muun rahastopääoman. Jäsenosuuspääomaan siirretään jäsenten rahasto-osuuksiin liitettävä pääoma ja arvomuutokset, jotka on tehty tämän pääoman sijoituksiin. Muuhun rahastopääomaan siirretään rahaston yhteispääoma ja rahaston lahjoitusvarat (35 §).

2.3.1. Jäsenosuuspääoma. Henkilöstörahaston pääoman perusta, jäsenosuuspääoma, on eriteltävä kirjanpidossa yhtäältä sidotuksi ja toisaalta nostettavissa olevaksi osaksi. Jäsenosuuspääoman sijoitusten hankkimisesta aiheutuneet menot ja muu rahankäyttö kirjataan pääkirjanpidossa asiajärjestykseen omille tileilleen. Arvonmäärityspäivänä määritetyt jäsenten rahasto-osuudet jaettuina sidottuun osaan ja nostettavissa olevaan osaan on voitava selvittää jäsenkohtaisesti. Osakirjanpidon, kuten jäsenosuusluettelon (jäsenkohtainen "reskontra"), tietojen tulee täsmätä pääkirjanpidon tietoihin.

2.3.2. Muu rahastopääoma. Henkilöstörahaston toinen pääoman laji, jäsenosuuspääoman ohella, lain (35.1 §) käsitteistön mukaan on *muu rahastopääoma*. Muu rahastopääoma koostuu rahaston yhteispääomasta ja rahaston lahjoitusvaroista.

2.3.2.1. Henkilöstörahaston *yhteispääoma*, jota käytetään rahaston säännöissä olevan määräyksen mukaisesti jäsenten koulutukseen tai muuhun jäseniä yhteisesti hyödyttävään tarkoitukseen, on määrätarkoitukseen sidottua rahastopääomaa, johon liittyvät tulot ja menot on kirjanpidossa pidettävä niistä syntyvän yli- tai alijäämän laskemiseksi erillään rahaston muista tuloista ja menoista. Yhteispääoman sekä muiden muuhun rahastopääomaan kuuluvien erien tuotot ja kulut ilmoitetaan erikseen tuloslaskelmassa. Samoin yhteispääoman ja muiden pääomaerien katteena olevat varat, kuten sijoitukset, ilmoitetaan taseessa erikseen.

2.3.2.2. Henkilöstörahaston *lahjoituksena tai testamentin perusteella saamat varat*, joita on lahjakirjan tai testamentin määräyksen mukaan hoidettava erillään muista varoista, merkitään muuhun rahastopääomaan *omakatteiseksi rahastopääomaksi*, jonka sijoitukset sekä tulot ja menot on kirjanpidossa pidettävä erillään rahaston muista sijoituksista, tuloista ja menoista. Jos taas lahjakirjassa tai testamentissa on vain varojen käyttöä rajoittava määräys, merkitään ne *määrätarkoitukseen*

sidotuksi rahastopääomaksi, johon liittyvät tulot ja menot on pidettävä erillään muista tuloista ja menoista henkilöstörahaston kirjanpidossa.

2.3.3. Henkilöstörahaston tilijärjestelmä on muodostettava sellaiseksi, että jäsenosuuspääoman sijoitukset samoin kuin niistä johtuvien tuottojen ja kulujen erotuksena syntyvä yli- tai alijäämä voidaan pitää erillään muun rahastopääoman sijoituksista ja yli- tai alijäämästä.

3. TILINPÄÄTÖS

3.1. Tilinpäätöksen sisältö

3.1.1. Henkilöstörahaston on laadittava toimintakertomus (33.2 §) sekä tilinpäätös, joka käsittää henkilöstörahastolain 33.1 §:ssä mainitun taseen ja tuloslaskelman ohella KPL 3:1.1 §:n 4 kohdassa tarkoitetut liitetiedot samoin kuin KPL 3:1.2 §:n mukaiset vertailutiedot edelliseltä tilikaudelta.

Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivissä (78/660/ETY) määritellyt tuloslaskelma- ja tasekaavat eivät koske henkilöstörahastoja, minkä vuoksi niiden soveltamiin kaavoihin voidaan lisätä direktiiveistä poikkeavia pääeriä.

3.1.2. Tilinpäätös samoin kuin siihen liitettävä toimintakertomus on laadittava KPL 3:6 §:n mukaisesti neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätös ja toimintakertomus päivätään ja rahaston hallituksen on allekirjoitettava ne. Käytännössä tilinpäätös tulee tehdä hyvissä ajoin ennen KPL:n määräajan päättymistä, koska henkilöstörahastolain 63.2 §:n mukaan rahaston on neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä toimitettava yhteistoiminta-asiamiehelle jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tase-erittelystä, toiminta- ja tilintarkastuskertomuksista sekä varsinaisen kokouksen pöytäkirjasta.

3.1.3. Tilinpäätöstä varmentamaan laaditaan KPL 3:13 §:ssä tarkoitetut tase-erittelyt, joissa on yksityiskohtainen selvitys henkilöstörahaston tase-eristä, samoin kuin liitetietojen erittelyt. Tase-erittelyt päivätään ja niiden laatijoiden on ne allekirjoitettava. Tase-erittelyt eivät kuulu rahaston varsinaisen kokoukselle esitettäviin tilinpäätöstietoihin.

3.1.4. Tuloslaskelmassa noudatetaan liitteessä 1 esitettyä kaavaa ja taseessa liitteen 2 kaavaa. Tuloslaskelma ja tase tulee laatia kaavoja yksityiskohtaisempina, jos se on tarpeen tilikauden tuloksen muodostumiseen vaikuttaneiden tekijöiden tai tase-erien selventämiseksi (KPA 1:9 §). Vaihtoehtoisesti tuloslaskelma ja tase voidaan laatia ilman liitteiden 1 ja 2 mukaisia toiminnanaloittaisia erittelyjä, jolloin nämä erittelyt esitetään liitetietona.

3.2. Tuloslaskelma

3.2.1. Tavoitteena on oikean ja selkeän kuvan antaminen henkilöstörahaston toiminnasta. Tästä syystä ilmoitetaan tuloslaskelman erät ryhmiteltyinä henkilöstörahastoeriin, jäsenosuuspääomaeriin, yhteispääomaeriin sekä lahjoituksiin. Tuloslaskelmassa ilmoitetaan ensimmäisenä henkilöstörahastoerät.

3.2.2. Tilikauden aikana vastaanotetut henkilöstörahastoerät (voittopalkkiot ja/tai tulospalkkiot) merkitään "Henkilöstörahastoerät" -pääryhmään bruttomääräisinä (*maksutapa 1*). Myös henkilöstörahastoerien mahdollisesti suoritettavat lisäosat merkitään tähän samaan pääryhmään. Lisäosat

voidaan merkitä myös erikseen (kuten liitteenä 1 olevassa tuloslaskelmassa). Henkilöstörahastoerien siirto jäsenosuuspääomaan merkitään vähennyseränä tuloslaskelman ensimmäisen osion viimeisellä rivillä ennen nollan määräistä välisummaa. Mikäli osa vastaanotetuista voitto- tai tulospalkkioeristä siirretään rahaston sääntöjen määräyksestä yhteispääomaan, merkitään tämä siirto ennen jäsenosuuspääomasiirtoa erikseen omana rivinään.

3.2.3. Maksatus jäsenten henkilökohtaisina osuuksina. Siinäkin tapauksessa, että kaikki henkilöstörahastoerät on jo niiden tullessa rahastolle määritelty jäsenten henkilökohtaisiksi osuuksiksi (*maksutapa 2*), on tilinpäätösten vertailukelpoisuus ja yhdenmukaisuus huomioon ottaen perusteltua ilmoittaa myös nämä erät tuloslaskelmassa, vaikka ne eivät suoranaisesti olekaan rahaston tuloja. Suositus on, että ne merkitään tuloslaskelman ”Jäsenosuuspääoma”-osiossa riveinä ”Henkilökohtaisina osuuksina suoritettu”, jonka jälkeen rahastosiirto kuvataan vastakkaissuuruisena määränä ”Siirto jäsenosuuspääomaan henkilökohtaisiksi osuuksiksi”, jolloin nämä erät eivät vaikuta tuloslaskelman osoittamaan tulokseen. Siinä tapauksessa, että rahasto päättää merkitä nämä erät suoraan jäsenosuuspääoman lisäykseksi, on tämä menettely tarpeellista kuvata liitetietona tilinpäätöksen laadintaperiaatteissa.

3.2.4. Toisena osiona tuloslaskelmassa ilmoitetaan jäsenosuuspääomaan liittyvät erät. Tuloslaskelmassa jäsenosuuspääoman sijoitustoiminnan pääryhmään merkitään jäsenosuuspääoman sijoituksista tilikaudella kertyneiden osinko-, korko- ynnä muiden sellaisten tuottojen lisäksi sijoitusten myynnistä tai muusta realisoinnista syntyneet luovutusvoitot. Vastaavasti sijoitustoiminnan kuluiksi merkitään muun muassa sijoitusten luovutustappiot. Tässä osiossa käsitellään myös henkilöstörahaston kuluerät, ellei rahaston sääntöjen perusteella taikka muista painavista syistä johtuen ole syytä käsitellä niitä erikseen esimerkiksi yhteispääoma-osiossa.

3.2.5. Hallintokulut sisällytetään jäsenosuuspääoma-osioon, kun rahaston pääasiallinen toiminta perustuu juuri näiden varojen hallintaan. Hallintokulut on eriteltävä tuloslaskelmassa tai sen liitteenä siten, että rahaston ulkopuolisilta ostamien palvelujen, kuten rahaston sijoitustoimintaan ja hallintoon, kuten taloushallintoon, liittyvien palvelujen kulut käyvät tuloslaskelmasta ilmi. Samoin palkat ja palkkiot rahaston palveluksessa oleville ja toimielimiin kuuluville henkilöille esitetään omana kulueränään. Jäsenosuuspääoman alle tuloslaskelman ”Vieraan pääoman kulut” -kohtaan merkitään henkilöstörahaston maksuvalmiutensa turvaamiseksi ja perustamisvaiheen menojen kattamiseksi ottamista lainoista aiheutuneet korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut. Mikäli henkilöstörahasto on ottanut yritykseltä tai toiselta samaan konserniin kuuluvalta yritykseltä lainaa henkilöstörahastolain 44 §:n mukaisesti käytettäväksi osakkeiden merkintään tai vastaavaan oman pääoman korottamiseen, merkitään tällaisesta lainasta aiheutuneet vieraan pääoman kulut omana kulueränään tähän ”Jäsenosuuspääoman sijoitustoiminta” -pääryhmään.

3.2.6. Hallintokulut voivat henkilöstörahaston sääntöjen perusteella kokonaan tai määrätyltä osaltaan kuulua rahaston tietyn toiminnanalan tuotoilla katettaviksi. Hallintokulut merkitään tällöin sääntöjen edellyttämällä tavalla kyseisen toiminnanalan kuluiksi. Tuloslaskelmassa voidaan eri pääryhmien kuluihin merkitä myös kunkin toiminnanalan osuus rahaston yhteisistä hallintokuluista. ”Jäsenosuuspääoman sijoitustoiminta” -pääryhmään merkitään tällöin kulujen vähennyseränä siirto eri toiminnanaloille.

3.2.7. Poistot määräytyvät yleisten kirjanpitosäännösten ja -menettelyjen mukaisesti. Pysyvien vastaavien hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen poistot merkitään ”Jäsenosuuspääoman sijoitustoiminta”-pääryhmän tuloslaskelmaosioon olennaisuuden periaatetta noudattaen eriteltyinä siten, että koneiden ja kaluston, muiden pysyviin vastaaviin kuuluvien

hyödykkeiden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot esitetään omina erinään. Mikäli poistot kohdistuvat muulle toiminnanalalle kuuluviin pysyviin vastaaviin, esitetään ne vastaavasti sen toiminnanalan tuloslaskelmaosiossa.

3.2.8. ”Yhteispääoman käyttö” -pääryhmään tuotoiksi merkitään jäseniä yhteisesti hyödyttävien suoritteiden luovutuksesta mahdollisesti saadut tulot, kuten jäsenten koulutuksesta perityt maksut tai yhteispääoman sijoituksina hankittujen vapaa-ajan tilojen käyttökorvaukset. Suoritteista saadut tuotot eivät yleensä riitä kattamaan niistä aiheutuneita kuluja tai suoritteista ei ehkä saada lainkaan tuottoja. Tuloslaskelman tähän pääryhmään kuuluvia kuluja voidaan tällöin kattaa myös yhteispääomasta. Kattamismäärä esitetään tuloslaskelmassa omana eränään.

3.2.9. Henkilöstörahaston *lahjoituksena* tai testamentin perusteella saamien varojen määrä esitetään tuloslaskelmassa omana pääryhmänään "Lahjoitusvarat" -pääryhmässä. "Saadut lahjoitukset" tai "Saadut testamenttivarat" -nimikkeellä. Mikäli henkilöstörahasto on saanut lahjoituksen lahjakirjassa määrättyjen menojensa, kuten perustamisvaiheen menojen kattamiseen, lahjoituksella katettujen menojen määrä merkitään vähennyseränä "Saadut lahjoitukset" -nimikkeeseen.

3.2.10. Mikäli lahjoituksena tai testamentin perusteella saaduista varoista on lahjakirjassa tai testamentissa olevan määräyksen perusteella muodostettava omakatteinen tai määrätarkoitukseen sidottu rahastopääoma, merkitään rahastopääoman muodostamista tarkoittava siirto henkilöstörahaston tuloslaskelmaan ”Muu rahastopääoma” -pääryhmään ennen "Tilikauden ylijäämä/alijäämä" -erän esittämistä.

3.2.11. Tilikauden tuloksen jälkeen ennen tilikauden ylijäämää/alijäämää esitetään tuloslaskelmassa omana pääryhmänään sekä omakatteiseen rahastopääomaan että määrätarkoitukseen sidottuun rahastopääomaan liittyvät tuotot ja kulut samoin kuin niiden erotuksena syntyvän yli- tai alijäämän siirto kyseiseen rahastopääomaan.

3.2.12. Tilikauden ylijäämä/alijäämä eritellään tuloslaskelmassa tai taseessa taikka niiden liitetietona jäsenosuuspääoman tuottamaan yli- tai alijäämään ja muuhun yli- tai alijäämään.

3.2.13. Vaihtoehtoisesti tuloslaskelma voidaan laatia liitteen 1 mukaista kaavaa lyhyempänä, jolloin kaavassa edellytetyt toiminnanalakohdaiset erittelyt esitetään liitetietona.

3.3. Tase

3.3.1. Vastaavaa

3.3.1.1. Kun tavoitteena on kuvata selkeästi kutakin toimintokokonaisuutta erikseen, noudatetaan taseen vastaavaa puolen laadinnassa edellä tuloslaskelman yhteydessä kuvattua toiminnanaloittaista jaottelua. Sen mukaisesti esitetään sekä pysyvät että vaihtuvat vastaavat.

3.3.1.2. *Jäsenosuuspääoman* pysyvien vastaavien sijoituksiin - erät "Sijoitukset" ja "Muu sijoitusomaisuus" - merkitään henkilöstörahaston sellaiset varat, joihin rahasto on sijoittanut pääomaansa siinä tarkoituksessa, että se tuottaa tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Jäsenosuuspääoman sijoituksina merkitään myös henkilöstörahastolain 44 §:ssä tarkoitettulla lainalla rahoitetut sijoitukset yrityksen tai samaan konserniin kuuluvan yrityksen osakkeisiin tai osuuksiin.

3.3.1.3. Jäsenosuuspääoman sijoitukset merkitään siten eriteltyinä, että osakkeet ja osuudet, lainasaamiset sekä sijoitukset kiinteään omaisuuteen esitetään omina erinään. Sijoitukset kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiön osakkeisiin esitetään "Osakkeet ja osuudet" -kohdassa.

3.3.1.3.1. *Jäsenosuuspääoman sijoitusten käsittely taseessa arvonmäärittämissäpäivinä (42§).*

Henkilöstörahaston varojen arvon määrittäminen lain 42.2 §:n mukaisesti käypään arvoonsa koskee ainoastaan jäsenosuuspääoman sijoituksia, ei sitä vastoin muun rahastopääoman sijoituksia eikä henkilöstörahaston muuta omaisuutta. [Jäsenosuuspääomaan siirretään jäsenten rahasto-osuuksiin liitettävä pääoma ja arvonmuutokset, jotka on tehty tämän pääoman sijoituksiin (35.2 §). Muuta kuin henkilöstörahastoeristä ja niiden lisäosista sekä rahaston ylijäämästä ja sijoitusten arvonmuutoksista kertynyttä pääomaa ei saa liittää jäsenten rahasto-osuuksiin (36.3).] Jäsenosuuspääoman sijoitukset merkitään taseeseen sijoitusten alkuperäisten hankintamenojen tai sijoituksina lainaksi annettujen rahamäärien suuruisina.

3.3.1.3.2. Arvonmäärittämisessä menetellään seuraavasti:

- Jos sijoitusten henkilöstörahastolaissa tarkoitettu yhteenlaskettu käypä arvo on tilinpäätöspäivänä suurempi (pienempi) kuin alkuperäisten hankintamenojen ja lainaksiannettujen rahojen yhteismäärä, merkitään käyvän arvon ja mainitun yhteismäärän erotus taseeseen omana "Realisoitumaton arvonmuutos" -eränä jäsenosuuspääoman sijoitusten ryhmän lisäykseksi (vähennykseksi).
- Realisoitumatonta arvonmuutosta vastaava määrä sisällytetään taseen vastattavissa jäsenosuuspääoman sidottuun osaan. Realisoitumaton arvonmuutos ei siten ole tulosvaikutteinen erä.

3.3.1.3.3. Arvonmuutokset, joita vastaava määrä joko lisätään jäsenten rahasto-osuuksiin tai vähennetään niistä, on kirjattava omalle pääkirjatilille. Ne esitetään tase-erittelyissä hyödykekohtaisesti. Tiedot realisoitumattomasta arvonmuutoksesta ja siinä tilikaudella tapahtuneista muutoksista ilmoitetaan eräkohtaisesti eriteltyinä liitetiedoissa.

3.3.1.3.4. *Sijoitusten luovutusvoittojen ja -tappioiden kirjanpitokäsittely.* Sijoituksesta syntynyt rahaston omaan pääomaan vaikuttava luovutusvoitto (-tappio) määräytyy myyntiarvon ja viimeisessä tilinpäätöksessä käytetyn sijoituksen arvon erotuksena. Tuloslaskelmaan merkitään luovutusvoittona (-tappiona) myyntiarvon ja hankintamenon erotus. Jotta realisoitumaton arvonmuutos -erään sisältynyt luovutusvoiton (-tappion) osio eliminoituu, vähennetään realisoitumaton arvonmuutos -erästä myyntiarvon ja edellisen tilinpäätöksen arvonmäärittämisessä käytetyn arvon määrä. [Esimerkki myydään osakkeet, joiden hankintameno oli 10 ja arvonmäärittäminen arvo edellisessä tilinpäätöksessä 100, hintaan 150. Pääkirjatilien kirjaukset ovat seuraavat: Per kassa 150, An osakkeiden luovutusvoitot 140, An osakkeet 10. Realisoitumattomien arvonmuutosten eliminointikirjaus taseen vastaavista ja omasta pääomasta: Per oma pääoma/realisoitumaton arvonmuutos 90 An vastaavat/realisoitumaton arvonmuutos 90.]

3.3.1.4. *Ennakkomaksut* merkitään omaksi eräkseen vaihtuviin vastaaviin, jollei kyse ole pysyvien vastaaviin kuuluvan hyödykkeen hankkimisesta, jolloin asianomainen ennakkomaksu merkitään pysyviin vastaaviin.

3.3.1.5. Vaihtuvien vastaavien *siirtosaamisiin* merkitään muun muassa tilikaudelta saamatta olevien korkotulojen oikaisemisesta suoriteperusteen mukaisiksi syntyvät erät. Tilikauden päättyessä maksamatta oleva henkilöstörahastoerä, jonka suorittamisesta yritys on tehnyt päätöksen (*maksutapa*

1), merkitään saamisiin omana eränään. Vastaavasti *maksutapaa 2* käytettäessä merkitään maksamaton määrä jäsenosuuspääomasaamisiin. Mikäli rahastolla on molempia, eritellään erät taseessa.

3.3.1.6. Yhteispääoma -osiossa esitetään yhteispääoman sijoitukset. "Muu sijoitusomaisuus" -kohta eritellään olennaisuuden periaatetta noudattaen vastaavasti kuin jäsenosuuspääoman sijoitukset.

3.3.1.7. Omakatteisen rahastopääoman sijoitukset esitetään taseen vastaavissa pysyvien vastaavien jälkeen omana pääryhmänä. Ne eritellään olennaisuuden periaatetta noudattaen vastaavasti kuin jäsenosuuspääoman sijoitukset.

3.3.2. Vastattavaa

3.3.2.1. Taseen vastattavissa lyhytaikaisen vieraan pääoman *siirtovelkoihin* merkitään tilikaudella maksettujen menojen täydentämisestä suoriteperusteen mukaisiksi syntyvät erät, kuten maksamatta olevat palkkiot ja sosiaaliturvamaksuvelat.

3.3.2.2. Pitkäaikaisen vieraan pääoman "*Lainat yritykseltä/konsernilta*" -kohtaan merkitään henkilöstörahalain 44 §:ssä tarkoitetut lainat, jotka henkilöstörahalasto on ottanut yritykseltä tai toiselta samaan konserniin kuuluvalta yritykseltä käytettäväksi osakkeiden merkintään tai vastaavaan oman pääoman korottamiseen. Tilinpäätöspäivästä lukien seuraavan vuoden kuluessa maksettavaksi erääntyvä osa lainoista merkitään kuitenkin KPA 1:6.3 §:n vaatimalla tavalla lyhytaikaisiin velkoihin.

3.3.2.3. *Omakatteinen rahastopääoma ja määrätarkoitukseen sidottu rahastopääoma* esitetään taseen vastattavissa erikseen omina pääryhminään ennen omaa pääomaa. Taseessa tai sen liitetietona on ilmoitettava näiden rahastopääomien muutokset tilikauden aikana eriteltyinä.

3.3.2.4. Oman pääoman ryhmässä on jaoteltava *jäsenosuuspääoma* sidottuun osaan ja nostettavissa olevaan osaan. Jäsenosuuspääomaan sisällytetään myös henkilöstörahalaston tilikauden aikana vastaanottamista henkilöstörahalastoeristä jäsenten rahasto-osuuksiin liitettävä osa sekä jäsenosuuspääoman sijoitusten realisoitumatonta arvomuutosta vastaava määrä tilikaudelta. Toisaalta sellainen jäsenosuuspääoman tuottama tilikauden yli- tai alijäämä, joka on kohdistettava jäsenten osuuksiin, kirjataan jäsenosuuspääoman lisäykseksi tai vähennykseksi hallituksen päätösten mukaisesti tilinpäätöstä laadittaessa.

3.3.2.5. Erikseen esitettävä *yhteispääoma* merkitään taseeseen oikaistuna siirroilla, jotka johtuvat tilikauden henkilöstörahalastoeristä ja kulujen kattamisesta yhteispääomasta. Tilikauden yli- tai alijäämästä se osuus, joka on kohdistettava yhteispääomaan, kirjataan rahaston hallituksen päätösten mukaisesti viimeistään tilinpäätöstä laadittaessa.

3.3.2.6. Oman pääoman ryhmässä esitetään erikseen *edellisten tilikausien ylijäämä*, jota henkilöstörahalastolla voi olla muun kuin jäsenosuuspääoman tuottamana ylijäämänä. Sitä vastoin alijäämää edellisiltä tilikausilta ei henkilöstörahalaston taseessa voi esiintyä.

3.3.2.7. Taseessa tai sen liitetietona on ilmoitettava oman pääoman erien lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana eriteltyinä.

3.3.2.8. Tase voidaan laatia liitteen 2 mukaista kaavaa lyhyempänä, jolloin kaavassa edellytetyt toiminnanalakohtaiset erittelyt esitetään liitetietona.

3.4. Liitetiedot

3.4.1. Edellä edellytetyjen ohella on esitettävä KPA 2:2 – 2:9 §:ssä säädetty liitetiedot:

- tilinpäätöksen laatimisesta (KPA 2:2 §);
- tuloslaskelmasta (KPA 2:3 §);
- taseen vastaavista (KPA 2:4 §);
- taseen vastattavista (KPA 2:5 §);
- vakuuksista ja vastuusitoumuksista (KPA 2:7 §);
- henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä (KPA 2:8 §); ja
- omistuksista muissa yrityksissä (KPA 2:9 §).

3.4.2. Jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi KPL 3:9.2 §:ssä säädetystä rajoista (jotka tätä yleisohjetta annettaessa ovat: liikevaihtoa vastaava tuotto 7 300 000 euroa; taseen loppusumma 3 650 000 euroa; palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä), voi henkilöstörahasto soveltaa edellä esitettyssä luettelossa mainittuihin pykäliin sisältyviä poikkeuksia liitetietojen ilmoittamisesta.

3.4.3. Tuloslaskelman liitetietona esitetään hallintokulut (toimintakertomuksen mukaiset tiedot) eriteltynä. Taseesta eritellään liitetietona muutokset (lisäykset ja vähennykset) jäsenosuuspääomassa, muussa rahastopääomassa, yhteispääomassa sekä omakatteisissa rahastoissa ja muissa lahjoitusvaroissa. Jäsenosuuspääoman muutokset tulee esittää siten, että edellä kuvattujen maksutapojen (*maksutapa 1 ja 2*) perusteella tapahtuneet muutokset käyvät ilmi. Lisäksi eri maksutavoittain suoritettut kumulatiiviset tiedot tulee ilmoittaa tilikaudelta ja edellistilikaudelta liitetietona.

3.4.4. Tilinpäätöksen laatimista koskevana liitetietoina esitetään KPA:n mukaisten tietojen ohella tiedot siitä, millä menettelyllä rahaston hallinnointikulut määritellään sekä miten ne jaotellaan ja kohdistetaan, mahdollisesti toiminnanaloittain. Mikäli rahasto joltakin osin poikkeaa tämän ohjeen mukaisista menettelyistä, on menettelylle esitettävä peruste.

3.4.5. Realisoitumattomasta arvonmuutoksesta ilmoitetaan eräkohtaisesti eriteltyt tiedot realisoitumattoman arvonmuutoksen lisäyksistä ja vähennyksistä (ks. kohta **3.3.1.3.4.**) verrattuna edelliseen tilikauteen sekä realisoitumattoman arvonmuutoksen yhteismäärä.

4. TOIMINTAKERTOMUS

4.1. Henkilöstörahaston toimintakertomuksessa annetaan rahaston tilan ja sen toiminnan arvostelemista varten tärkeinä seikkoina ainakin seuraavat tiedot:

- pääpiirteittäinen selostus palkkiojärjestelmästä ja tilikauden aikana voimassa olleista henkilöstörahastoerän ja lisäosan määräytymisperusteista;
- henkilöstörahaston jäsenten lukumäärä rahaston tilikauden päättyessä sekä sen muutos edellisestä tilinpäätöspäivästä;
- sijoitukset siihen yritykseen, jonka palveluksessa henkilöstörahaston jäsenet ovat, tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvaan yritykseen tase-erien mukaan eriteltyinä;
- muut määrältään olennaiset sijoitukset eriteltynä;
- jäsenten rahasto-osuuksien yhteenlaskettu arvo tilikauden päättyessä sekä sen muutos edellisestä tilinpäätöspäivästä;

- selostus siitä, mitä arvottamisperiaatteita noudattaen jäsenosuuspääoman sijoitusten arvo on määritetty;
- selostus siitä, miten henkilöstörahaston hallinto ja varainhoito on järjestetty. Selostukseen kuuluu kuvaus rahaston kirjanpidon järjestämisestä;
- *maksutapaa 1* käytettäessä on jäsenten palvelemiseksi annettava selostus, miten henkilöstörahastoerät ja niiden lisäosat on jaettu jäsenten henkilökohtaisiin osuuksiin - tällöin ilmoitetaan osoittajassa olevan bruttosumman lisäksi jakajana käytetty arvo, kuten jäsenten ansainta-aikana tekemä työaika yhteensä taikka ansiot yhteensä;
- *maksutapaa 2* käytettäessä kuvataan menettely ja ilmoitetaan, että henkilöstörahastoerät on näin suoritettu; sekä
- *maksutapaa 3* käytettäessä ilmoitetaan edellä mainittujen tietojen ohella maksujen jakautuminen eri maksutapojen välillä.

4.2. Henkilöstörahastojärjestelmää koskevassa selostuksessa annetaan tieto siitä, mihin yritykseen tai tulosityksikköön taikka mihin yrityksiin tai tulosityksiköihin henkilöstörahaston jäsenet kuuluvat. Tilinpäätöksestä tulee käydä ilmi kaikkien yritysten nimet, joiden henkilöstöä rahastoon kuuluu. Samoin kunkin yrityksen tilikaudella rahastolle maksamien henkilöstörahastoerien määrä sekä yritysten yhteensä maksama määrä tulee tilinpäätöksessä ilmoittaa.

4.3. Toimintakertomuksessa annetaan myös selostus rahaston kannalta olennaisista tapahtumista, vaikka ne koskisivat tilinpäätöspäivän jälkeen ulottuvaa ajanjaksoa (KPL 3:1.6 §). Tilinpäätöspäivän jälkeisistä tapahtumista tiedotetaan ainakin silloin, kun niillä on olennainen vaikutus rahastopääoman tuottoon, rahaston maksuvalmiuteen tai jäsenten rahasto-osuuksien arvoon; esimerkkinä tilanne, jossa rahasto-osuuden arvo tilinpäätöksen laatimishetkellä on olennaisesti alhaisempi kuin arvonmäärityshetkellä.

4.4. Selostuksessa ei kuitenkaan saa antaa luottamuksellista yritystietoa eikä muitakaan salassa pidettäviä tietoja. Henkilöstörahaston hallinnon ja varainhoidon järjestämistä koskevin tietoina tehdään selko esimerkiksi hallintopalvelujen ostamisesta yritykseltä sekä sijoitustoiminnan antamisesta arvopaperinvälittäjän tai jonkin muun hoidettavaksi.

4.5. Yrityksen tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen osakkeisiin tai muihin oman pääoman osuuksiin tehtyjen sijoitusten osalta annetaan tiedot myös henkilöstörahaston omistus- ja äänivaltaosuuksista kyseisessä yrityksessä.

4.6. Muista kuin yritykseen tai samaan konserniin kuuluvaan yritykseen tehdyistä sijoituksista on annettava tietoja sekä silloin, kun olennainen osa rahastopääomasta on sijoitettu tiettyyn kohteeseen, että silloin, kun henkilöstörahaston tekemä sijoitus muodostaa olennaisen osan kyseisen kohteen kokonaisrahoituksesta.

4.7. Jäsenten rahasto-osuuksien yhteenlaskettu arvo tilikauden päättyessä ilmoitetaan siten, että siihen sisältyy myös tilikauden yli- tai alijäämän vaikutus hallituksen tekemän ehdotuksen mukaisesti. Mikäli jäsenosuuspääoman sijoituksia on tilikauden päättyessä rahoitettu henkilöstörahastolain 44 §:ssä tarkoitettulla lainalla, annetaan tieto jäsenten osuuksien arvosta seuraavasti eriteltynä:

Jäsenosuuspääoman sijoitusten arvo		
Rahoitettu lainalla yritykseltä/konsernilta		-
Jäsenten rahasto-osuuksien arvo		

4.8. Toimintakertomuksessa on lisäksi tehtävä henkilöstörahastolain 33.2 §:ssä mainittu ehdotus rahaston ylijäämää tai alijäämää koskeviksi toimenpiteiksi.

4.9. Jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista KPL 3:9.2 §:ssä säädetyistä rajoista (jotka tätä yleisohjetta annettaessa ovat: liikevaihtoa vastaava tuotto 7 300 000 euroa; taseen loppusumma 3 650 000 euroa; palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä) ilmoitetaan toimintakertomuksessa myös KPL 3:1.5 ja 3:1.6 §:ssä tarkoitetut tiedot siltä osin kuin ne eivät tule esitettäväksi edellä tässä ohjeessa edellytetyn mukaisesti. Mainitut lainkohdat kuuluvat seuraavasti:

- KPL 3:1.5 §: ”Toimintakertomuksessa on arvioitava kirjanpitovelvollisen toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavia seikkoja samoin kuin sen taloudellista asemaa ja tulosta. Arvion tulee sisältää keskeisimmät tunnusluvut kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan sekä taloudellisen aseman ja tuloksen ymmärtämiseksi. Tässä tarkoituksessa on myös esitettävä tunnusluvut ja muut tiedot henkilöstöstä ja ympäristötekijöistä sekä muista mahdollisista kirjanpitovelvollisen liiketoiminnassa merkityksellisistä seikoista. Tarvittaessa arviossa on esitettävä täydentävää tietoa ja lisäselvityksiä tilinpäätöksessä ilmoitetuista luvuista.”
- KPL 3:1.6 § ensimmäinen virke: ”Sen lisäksi, mitä [KPL 3:1.5 §:ssä] säädetään, toimintakertomuksessa tulee esittää tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta. [...]”

5. HENKILÖSTÖRAHASTON VAROJEN ARVONMÄÄRITYS

Tässä luvussa ohjeistetaan henkilöstörahaston varojen ja jäsenten rahasto-osuuksien arvon määrittämistä.

5.1. ARVONMÄÄRITYKSEN LÄHTÖKOHDAT

5.1.1. Varojen ja kunkin jäsenen rahasto-osuuden arvo on määritettävä rahaston tilinpäätöspäivänä. Varat on arvonmäärityksessä arvostettava käypään arvoonsa.

5.1.2. Arvonmäärityksessä on ensisijaisena tarkoituksena selvittää rahasto-osuuksien suuruus sitä silmällä pitäen mahdollisuutta, että jäsenet nostavat rahasto-osuutensa tai osan niistä.

5.1.3. Varojen arvostaminen käypään arvoonsa merkitsee yleensä niistä realisoitaessa todennäköisesti saatavan rahamäärän selvittämistä. Todennäköiseen luovutushintaan voivat vaikuttaa muun muassa realisoitavien varojen määrä ja realisointiin käytettävissä oleva aika.

5.1.4. Rahaston varat on sijoitettava siten, että rahastolla on jäsenten rahasto-osuuksien nosto-oikeuksiin nähden riittävä maksuvalmius. Joustavuutta varojen realisointiin voidaan saada myös henkilöstörahastolaissa tarkoitetun lainan ottamisella rahaston maksuvalmiusvaihteluiden tasoittamiseksi. Tällöin henkilöstörahaston varojen arvo määritetään olettaen, ettei varoja jouduta muuttamaan rahaksi realisoitavan määrän, realisointiin käytettävissä olevan ajan tai muiden sellaisten

seikkojen suhteen epäedullisesti. Henkilöstörahaston varojen arvo määritetään, mikäli se on mahdollista, niiden markkina-arvon perusteella.

5.1.5. Henkilöstörahastolain 41.1 §:n mukaan rahaston on sijoitettava varansa:

- 1) varmalla ja tuloa tuottavalla muulla tavalla; tai
- 2) siihen yritykseen, jonka palveluksessa sen jäsenet ovat, tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvaan yritykseen joko oman pääoman ehdoin tai lainaehdoin.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuilta sijoituksilta edellytettävään varmuuteen kuuluu, että sijoitusten käypä arvo on niiden markkina-arvon perusteella tai muuten vaivattomasti selvitettävissä.

Sitä vastoin toisessa kohdassa tarkoitetuilta sijoituksilta ei edellytetä tätä ominaisuutta. Tämän kohdan mukaisina sijoituskohteina voivat tulla kysymykseen osakkeet ja osuudet sekä joukkovelkakirjat, yritystodistukset ja muut velkakirjat samoin kuin muut vastaavat oman pääoman ehdoin tai lainaehdoin tehdyt sijoitukset henkilöstörahaston jäsenten työnantajayritykseen tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvaan yritykseen.

5.1.6. Henkilöstörahasto voi ottaa vastaan henkilöstörahastoerät ja/tai niiden lisäosat yhtenä kokonaisuutena ja jakaa varat jäsentensä osuuksiin sääntöjensä nojalla taikka jo jaettuina jäsenten henkilökohtaisiin osuuksiin. Yritys voi myös maksaa henkilöstörahastoeriä useamman kerran tilikauden aikana. Rahaston kunakin tilikautena vastaanottamat erät jäävät erillisiksi kokonaisuuksiksi tai erillisiksi jäsenkohtaisiksi osuuksiksi rahaston arvonnäytyspäivään asti.

5.1.6.1. Jos rahasto ei tee yksittäisen maksatuksen yhteydessä erillistä arvonnäytystä, se voi pitää nämä varat erillisenä kokonaissummana tai erillisinä jäsenkohtaisina osuuksina arvonnäytyspäivään eli tilinpäätöspäivään asti. Erillisenä eränä pidetty kokonaissumma tai erillisinä pidetyt jäsenten henkilökohtaiset henkilöstörahastoerät liitetään arvonnäyttyksen tekemisen jälkeen jäsenten rahasto-osuuksiin.

5.1.6.2. Kirjanpidossa on syytä avata oma pääkirjatili tilikauden aikana saatujen henkilöstörahastoeräsuoritusten seuraamiseksi. Vastaanotettujen varojen sijoittamiseen rahasto soveltaa sääntöjensä ja päätöstensä mukaisia menettelyjä.

5.1.6.3. Arvonnäytyspäivänä sen jälkeen, kun arvonnäyttykset on lisätty jäsenosuuksiin, lisätään erillään seurattavat lisäosat jäsenosuuksiin, niiden vastaanottotavasta riippuen. Jäsenkohtaisesti eriteltyssä maksatuksessa ne lisätään suoraan jäsenkohtaisina osuuksina. Vastaavasti yhteissummana suoritettu määrä jaetaan jäsenosuuksiin rahaston sääntöjen mukaisesti.

5.2. ARVONNÄYTYSPÄIVÄ

5.2.1. Henkilöstörahaston tilinpäätöspäivä eli tilikauden päättymispäivä on aina myös sen arvonnäyttyspäivä.

5.2.2. Tilinpäätöspäivän arvonnäyttyksessä otetaan tilikauden yli- tai alijäämän vaikutus rahaston varojen ja jäsenten rahasto-osuuksien arvoon huomioon hallituksen toimintakertomuksessa tekemän ehdotuksen mukaisesti.

5.2.3. Jäsenosuuspääoman sijoitusten ja jäsenten rahasto-osuuksien arvo määritetään huomioden rahastolle suoritetusta henkilöstörahastoerästä jäsenten rahasto-osuuksiin liitettävä osa ja sijoitusten realisoitumaton arvomuutos siten, kuin tässä yleisohjeessa on esitetty.

5.2.4. Arvonmäärityksessä otetaan huomioon myös jäsenosuuspääoman tilikaudella arvonmäärityspäivään mennessä tuottama alijäämä samoin kuin ylijäämä, mikäli rahaston säännöissä ei määrätä sen maksamisesta tilikausittain jäsenille tai liittämistä rahaston yhteispääomaan. Lisäksi on otettava huomioon muun kuin jäsenosuuspääoman arvonmäärityspäivään mennessä tuottama alijäämä siltä osin, kuin se ylittää edellisten tilikausien ylijäämän ja yhteispääoman yhteenlasketun rahamäärän.

5.2.5. Henkilöstörahastoerän vastaanottamiseen perustuva arvonmääritys muulloin kuin tilinpäätöspäivänä ei edellytä välitilinpäätöksen laatimista. Rahaston varojen ja jäsenten rahasto-osuuksien arvonmäärityksestä on kuitenkin laadittava ja säilytettävä sellaiset laskelmat, joiden yhteys edelliseen tilinpäätökseen ja kuluvaan tilikauden kirjanpitoon on vaikeuksitta todettavissa.

5.2.6. Sijoitettujen varojen käypä arvo voi muuttua arvonmäärityspäivän jälkeen ennen arvonmäärityslaskelmien laatimista sijoituskohteeseen liittyvistä tai muista syistä. Rahaston arvo määritetään tästä huolimatta arvonmäärityspäivän tilanteen mukaisesti.

5.3. VAROJEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

5.3.1. Varojen käsite

Henkilöstörahaston jäsenosuuspääoma on omakatteinen rahasto, jonka sijoitukset esitetään taseen vastaavaa-puolella sijoitusomaisuudessa omana ryhmänään. Jäsenosuuspääoman sijoituksiin sisällytetään myös henkilöstörahastolain 44.1 §:n tarkoitetulla lainalla rahoitetut sijoitukset yrityksen tai samaan konserniin kuuluvan yrityksen osakkeisiin tai osuuksiin.

Varojen arvon määrittäminen henkilöstörahastolain 42.2 §:n mukaisesti käypään arvoonsa koskee ainoastaan edellä mainittuja jäsenosuuspääoman sijoituksia, ei sitä vastoin muun rahastopääoman sijoituksia eikä henkilöstörahaston muuta omaisuutta.

5.3.2. Rahoitusomaisuus

Henkilöstörahaston jäsenosuuspääomaa voi jäsenten osuuksiin kohdistettavalla ylijäämällä lisättyinä (tai alijäämällä vähennettynä) väliaikaisesti olla sitoutuneena myös rahoitusomaisuuteen. Tällaisia varoja ovat esimerkiksi henkilöstörahastosaamiset siltä osin, kuin arvonmäärityspäivänä henkilöstörahastolle maksamatta olevat henkilöstörahastoerät liitetään jäsenten osuuksiin. Nämä rahoitusomaisuuteen sisältyvät varat arvostetaan kirjanpitoarvoonsa.

5.3.3. Jäsenosuuspääoman sijoitukset

5.3.3.1. Säännellyllä markkinalla noteeratut arvopaperit

Säännellyllä markkinalla noteeratulla arvopaperilla tarkoitetaan arvopaperimarkkinalain (746/2012) mukaisesti säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevaa arvopaperia. Sijoitukset näihin noteerattuihin arvopapereihin arvostetaan arvonmäärityspäivänä vallinneeseen markkinahintaan, mikäli

se ei ole vinoutunut poikkeuksellisista tekijöistä johtuen. Markkinahinnaksi katsotaan arvopaperilla kaupankäynnissä arvonmäärityspäivänä tehtyjen kauppajen alin kauppahinta tai, mikäli arvonmäärityspäivältä ei ole kauppakurssia saatavissa, arvopaperin viimeksi noteerattu ostokurssi. Näin saadusta arvosta vähennetään kaupasta aiheutuvat todennäköiset erilliskustannukset.

Mikäli markkinahinta on arvonmäärityspäivänä poikkeuksellisen korkea tai alhainen ja on ilmeistä, ettei henkilöstörahaston sijoitusten realisointihinta olisi vastannut markkinanoteerausta, on poikkeuksellisten tekijöiden vaikutus pyrittävä eliminoimaan markkinahinnasta arvonmäärityksessä.

5.3.3.2. Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet

Sijoitukset julkisesti noteeraamattomiin osakkeisiin ja osuuksiin arvostetaan niiden todennäköiseen luovutushintaan arvonmäärityspäivänä vähennettynä luovutuksesta aiheutuvilla todennäköisillä erilliskustannuksilla.

Mikäli henkilöstörahastolle on tehty sitova osakkeiden tai osuuksien ostotarjous, voidaan ne arvostaa tarjouksen mukaiseen hintaan. Vastaavasti mikäli henkilöstörahastolla on esimerkiksi osakassopimuksen perusteella mahdollisuus osakeyhtiölain mukaisesti lunastuttaa yhtiöllä omistamiaan osakkeita, voidaan osakkeet arvostaa sopimuksen perusteella tai muuten määräytyvään lunastushintaan.

Jos osakkeiden tai osuuksien todennäköisen luovutushinnan määrittämiselle ei ole muuta luotettavaa perustetta, arvostetaan ne osakkeen tai osuuden tuottoarvon ja substanssiarvon perusteella edellyttäen, että osakkeille tai osuuksille on kohtuullisella todennäköisyydellä tarjolla kyseisen yrityksen tai sen osan hankkimisesta kiinnostunut ostaja siinä vaiheessa, kun osakkeita tai osuuksia tosiasiaassa realisoidaan.

Liiketoimintaa jatkuvasti ja suunnitelmallisesti harjoittavan, voittoa tavoittelevan yrityksen arvo ja sen pohjalta matemaattisesti laskettava yrityksen osakkeen tai osuuden arvo arvioidaan lähtökohtaisesti tuottoarvon perusteella. Substanssiarvon merkitys korostuu yrityksen ollessa todennäköisesti lopettamassa toimintansa. Osakkeen tai osuuden arvo määritetään yleensä substanssiarvon perusteella myös silloin, kun tuottoarvo on substanssiarvoa alhaisempi. Tuottoarvo pyritään määrittelemään yrityksestä tulevaisuudessa odotettavissa olevien nettotulojen nykyarvona osakkeen- tai osuudenomistajan näkökulmasta. Mikäli tuottoarvon määrittäminen joudutaan perustamaan yrityksen menneisyyttä koskeviin tietoihin, lasketaan se yleensä kolmen viimeisimmän tilinpäätöksen tietojen perusteella.

Substanssiarvo pyritään määrittelemään yrityksen nettovarojen arvonmäärityspäivän likvidaatioarvona. Substanssiarvon määrittäminen joudutaan yleensä perustamaan yrityksen viimeisimmän taseen tietoihin. Erikseen luovutettavissa olevia varoja vastaavat tase-erät arvostetaan todennäköiseen luovutushintaansa. Sellaisia tase-eriä, joilla ei ole todennäköistä luovutushintaa, ei oteta huomioon substanssiarvoa laskettaessa. Taseen mukaisten varausten purkautumiseen samoin kuin omaisuuden luovutusvoittoon liittyvä laskennallinen verovelka otetaan yrityksen muiden velkojen tavoin vähennyseränä huomioon substanssiarvoa määritettäessä. Mikäli henkilöstörahasto omistaa sellaisen yrityksen osakkeita tai osuuksia, jonka tilinpäätös käsittää myös konsernitilinpäätöksen, käytetään tuottoarvon ja substanssiarvon määrittämisessä perustana konsernitilinpäätöksen tietoja.

Kun osakkeiden tai osuuksien arvo johdetaan kyseisen yrityksen arvosta, on niiden matemaattisen

arvon ohella otettava huomioon osakkeiden tai osuuksien omistusosuuden ja äänivaltaosuuden mahdolliset vaikutukset todennäköisen luovutushinnan suuruuteen.

Jos henkilöstörahaston sijoituksille julkisesti noteeraamattomiin osakkeisiin tai osuuksiin ei niiden vähäisen omistus- ja äänivaltaosuuden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä todennäköisesti ole tarjolla ostajaa, kun osakkeita tai osuuksia tosiasiaassa pitäisi realisoida, katsotaan ne varojen arvoa määritettäessä arvottomiksi.

5.3.3.3. Julkisesti noteeraamattomat velkakirjat

Sijoitukset julkisesti noteeraamattomiin joukkovelkakirjoihin, sijoitus- ja yritystodistuksiin sekä tavallisiin ynnä muihin velkakirjoihin arvostetaan niiden todennäköiseen luovutushintaan arvomäärityspäivänä vähennettynä luovutuksesta aiheutuvilla todennäköisillä erilliskustannuksilla.

Velkakirjan todennäköisenä luovutushintana pidetään velkakirjasta saatavan pääoma- ja korkovirran markkinakorolla diskontattua nykyarvoa. Markkinakorkona pidetään saamistodistuksen juoksuaikaa vastaavaa Euribor-korkoa tai Suomen Pankin viitekorkoa taikka ulkomaanrahan määräisten saamistodistusten osalta niitä vastaavaa kansainvälistä, yleisesti noteerattua viitekorkoa arvonnäytöspäivänä.

Velkakirja voidaan arvostaa myös sitä ominaisuuksiltaan vastaavan, julkisesti noteeratun velkakirjan markkinahinnan perusteella.

Mikäli velkakirjan ehtojen mukainen korko ei poikkea olennaisesti markkinakorosta, voidaan velkakirja arvostaa saamisen arvonnäytöspäivänä jäljellä olevaan määrään.

5.3.3.4. Kiinteistöt sekä kiinteistö- ja asunto-osakkeet tai -osuudet

Sijoitukset kiinteistöihin sekä kiinteistö- ja asuntoyhteisöjen osakkeisiin tai osuuksiin arvostetaan niiden todennäköiseen luovutushintaan arvonnäytöspäivänä vähennettynä luovutuksesta aiheutuvilla todennäköisillä erilliskustannuksilla. Arvostusta ei sitä vastoin voida perustaa esimerkiksi kiinteistön tekniseen arvoon tai nykykäyttöarvoon, joilla ei ole yhteyttä kiinteistön realisointimahdollisuuksiin.

Kiinteistöjen sekä kiinteistö- ja asunto-osakkeiden tai -osuuksien todennäköinen luovutushinta voidaan määritellä myös laillistetun kiinteistönvälittäjän antaman hinta-arvion tai muun vastaavan luotettavan selvityksen perusteella.

5.3.3.5. Muut sijoitukset

Muut kuin edellä mainitut sijoitukset arvostetaan soveltaen vastaavia arvostusperiaatteita ja ottaen erityisesti huomioon sijoitusten mahdollinen luonne joko oman pääoman ehdoin tai lainaehdoin tehtyinä sijoituksina.

5.4. JÄSENTEN RAHASTO-OSUUKSIENT ARVON MÄÄRITTÄMINEN

Jäsenten rahasto-osuuksien yhteinen arvo lasketaan vähentämällä jäsenosuuspääoman sijoitusten arvosta sijoitusten rahoittamiseksi mahdollisesti otetun, henkilöstörahastolain 44 §:ssä

tarkoitettun lainan jäljellä oleva määrä arvonmäärityspäivänä. Sijoitusten rahoittamiseksi otetut lainat arvostetaan kirjanpitoarvoonsa. Lainoista arvonmäärityspäivään asti aiheutuneet korko ynnä muut rahoituskulut otetaan huomioon jäsenosuuspääoman tuottamaa yli- tai alijäämää laskettaessa.

Mikäli henkilöstörahastolla on jäsenosuuspääoman sijoitustoiminnasta arvonmäärityspäivänä sellaisia vastuusitoumuksia, joiden perusteella se joutuu todennäköisesti rahasuorituksiin, otetaan myös niiden arvioitu määrä vähennyseränä huomioon jäsenten rahasto-osuuksien arvon määrittämisessä.

Jäsenten rahasto-osuuksien yhteinen arvo jaetaan jäsenkohtaisiksi osuuksiksi henkilöstörahastolaissa säädetyn ja rahaston säännöissä määrätyn perustein. (ks. kohta 5.6.)

5.5. RAHASTO-OSUUSLASKELMIEN SÄILYTTÄMINEN

Henkilöstörahaston on noudatettava KPL:n säännöksiä kirjanpitoaineiston säilytysajasta.

Muuhun lainsäädäntöön, kuten esimerkiksi työttömyysturva- ja työsopimuslakiin, saattaa sisältyä kirjanpitolain vähimmäissäilytysaikoja pidempiä tiedonantovelvollisuuksia. Näiden tietojen tuottamiseksi saattaa olla perusteltua säilyttää jäsenten rahasto-osuuksien arvonlaskentaan liittyvät tiedot pidempään kuin kirjanpitolainsäädäntö velvoittaa.

5.6. ARVONMÄÄRITYKSEN DOKUMENTAATIO

Henkilöstörahaston arvonmääritys on dokumentoitava yksityiskohtaisella laskelmalla, josta käy ilmi sekä jäsenosuuspääoman sijoitusten että jäsenten rahasto-osuuksien arvon muodostuminen. Laskelmaan on tase-erittelyjen tapaan liitettävä tiedot markkina-arvoista, asiantuntijoiden hinta-arviot, lausunnot ja vahvistukset, yrityksen osakkeiden tai osuuksien arvonmäärityksen perustana olleet tilinpäätöstiedot ynnä muut sellaiset selvitykset, joihin laskelmassa käytetyt arvot perustuvat.

Jokaiselle jäsenelle on henkilöstörahastolain 46 §:n mukaisesti annettava viipymättä arvonmäärityspäivän jälkeen kirjallinen selvitys hänen osuuteensa liitetystä henkilöstörahastoerän ja sen lisäosan osasta sekä niiden perusteista ja hänen osuutensa arvosta ja tämän jakautumisesta sidottuun ja nostettavissa olevaan osaan. Jäljennökset näistä selvityksistä on myös säilytettävä arvonmäärityksen dokumentaationa.

Liite 1

TULOSLASKELMA . .20__ - . .20__

Henkilöstörahastoerät

Henkilöstörahastoerät

Voittopalkkiot

Tulospalkkiot

Henkilöstörahastoerät yhteensä

Henkilöstörahastoerän lisäosa

Henkilöstörahastoerät lisäosineen yhteensä

Siirto yhteispääomaan

Siirto jäsenosuuspääomaan

Tuotto/kulujäämä

Jäsenosuuspääoma

Tuotot

Osinkotuotot

Korkotuotot.

Sijoitusten luovutusvoitot

Muut tuotot

Tuotot yhteensä

Kulut.

Palkat ja palkkiot

Omaisuuuden hoitopalkkiot

Sijoitusten luovutustappiot

Poistot

Vieraan pääoman kulut

Muut kulut

Kulut yhteensä

Tuotto/kulujäämä

Yhteispääoma (vastaavat rivit kuin jäsenosuuspääomasta; tyhjiä rivejä ei esitetä)

Tuotot

Osinkotuotot

Korkotuotot.

Sijoitusten luovutusvoitot

Muut tuotot

Tuotot yhteensä

Kulut

Palkat ja palkkiot

Omaisuuuden hoitopalkkiot

Sijoitusten luovutustappiot

Poistot

Vieraan pääoman kulut

Muut kulut

Kulut yhteensä

Katettu yhteispääomasta

Tuotto/kulujäämä

Lahjoitusvarat (vastaavat rivit kuin yhteispääomasta; tyhjiä rivejä ei esitetä)

Tuotot

Saadut lahjoitukset

Saadut testamenttivarat

Kulut

Katettu lahjoitusvaroista

Tilikauden tulos

Tilinpäätössiirrot

Omakatteinen rahastopääoma (vastaavat rivit kuin yhteispääomasta; tyhjiä rivejä ei esitetä)

Määrätarkoitukseen sidottu rahastopääoma (vastaavat rivit kuin yhteispääomasta; tyhjiä rivejä ei esitetä)

Tilikauden ylijäämä(alijäämä)

TASE

VASTAAVAA

JÄSENOSUUSPÄÄOMAN SIJOITUKSET

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

- Aineettomat oikeudet
- Muut pitkävaikutteiset menot
- Ennakkomaksut

Aineelliset hyödykkeet

- Koneet ja kalusto
- Muut aineelliset hyödykkeet
- Ennakkomaksut

Sijoitukset

- Osakkeet ja osuudet
- Sijoitusrahasto-osuudet
- Joukkovelkakirjalainat
- Muut laina- ja pankkisaamiset
- Muut saamiset
- Maa-alueet
- Rakennukset
- Muut sijoitukset
- Realisoitumaton arvomuutos

Muu sijoitusomaisuus

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Ennakkomaksut

Saamiset

- Henkilöstörahaeräsaamiset
- Lainasaamiset
- Muut saamiset
- Maksamattomat osakkeet/osuudet
- Siirtosaamiset

Rahoitusarvopaperit

- Osakkeet ja osuudet
- Muut arvopaperit

Rahat ja pankkisaamiset

YHTEISPÄÄOMA (eritellään vastaavasti kuin jäsenosuuspääoma)

OMAKATTEISET RAHASTOT (eritellään vastaavasti kuin jäsenosuuspääoma)

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Jäsenosuuspääoma

Sidottu

Nostettavissa oleva

Yhteispääoma

Tilikauden ylijäämä

Sidottu

Nostettavissa oleva

Yhteispääoma

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen

- Lainat yritykseltä/konsernilta.
- Muut pitkäaikaiset velat

Lyhytaikainen

- Siirtovelat
- Muut lyhytaikaiset velat